

Inhoud

	Redactie en medewerkers 9		
	MODULE 1 SEKSUOLOGIE 13		
1	Seksuologie: een inleidend overzicht 15		
	Inleiding 15		
1.1	Achtergronden, inhoud en doelen van dit boek 16	3.2	Klinisch onderzoek 48
1.2	De eigen aard van de seksuologie: een korte positionering 19	3.3	Observationeel onderzoek 53
1.3	Besluit 21	3.4	Onderzoek met behulp van zelfrapportage 56
	Literatuur 21	3.5	Experimenteel onderzoek 60
2	De geschiedenis van de seksuologie: een kennismaking 23	3.6	Selectiebias in seksonderzoek 63
	Inleiding 23	3.7	Ethische, politieke en maatschappelijke aspecten van seksonderzoek 64
2.1	Casuïstiek 24	3.8	Culturele aspecten van seksonderzoek 65
2.2	De geboorte van de seksuologie 24	3.9	Besluit 65
2.3	De eerste ontwikkelingen van de seksuologie als wetenschap 25		Literatuur 65
2.4	De wederopbouw van de seksuologie na de Tweede Wereldoorlog 26		MODULE 2 SEKSUALITEIT 69
2.5	De periode 1973-2000: constructionisme versus medicalisering en biologisering 29	4	Biologie van de seksualiteit; endocrinologische, anatomische en fysiologische aspecten 73
2.6	Hernieuwde professionalisering van de seksuologie door verenigingen en tijdschriften 31		Inleiding 73
2.7	De seksuologie in Nederland 32	4.1	Endocrinologische aspecten van seksualiteit in verschillende levensfasen 73
2.8	De seksuologie in Vlaanderen 38	4.2	Fysiologie van het seksueel functioneren 84
2.9	Nederlandstalige leerboeken 39	4.3	Stoornissen in de geslachtsontwikkeling 92
2.10	De geschiedenis van de seksuologie: een blik in de toekomst 41	4.4	Specifieke aangeboren genitale afwijkingen 94
	Literatuur 42	4.5	Anatomie van genitalia en bekkenbodempem 95
3	Wetenschappelijk onderzoek naar seksualiteit 45	4.6	Centraal zenuwstelsel 109
	Inleiding 45	4.7	Innervatie en vascularisatie van genitalia en bekkenbodempem 115
3.1	Seksuologische theorieën en onderzoek 46	4.8	Besluit 123
			Literatuur 123
		5	Psychologische benaderingen van seksualiteit 127
			Inleiding 127
		5.1	Een evolutionair psychologisch perspectief 127

- 5.2 Een informatieverwerkingsperspectief 136
- 5.3 Een sociaal-psychologisch perspectief 145
- 5.4 Psychologische benaderingen van seksualiteit: enkele kanttekeningen 153
Literatuur 154
- 6 De seksuele levensloop 157**
Inleiding 157
- 6.1 Levenslooptheorieën en -modellen 158
- 6.2 Kinderen (0 tot 12 jaar) 159
- 6.3 Adolescenten (12 tot 25 jaar) 163
- 6.4 Volwassenen (25 tot 55 jaar) 166
- 6.5 Senioren (ouder dan 55) 171
- 6.6 Discussie 177
Literatuur 177
- 7 Seksuele diversiteit 181**
Inleiding 181
- 7.1 Diversiteit naar sekse/gender 181
- 7.2 Diversiteit naar seksuele voorkeur 186
- 7.3 Crossculturele diversiteit 188
- 7.4 Een theoretisch perspectief op diversiteit 192
- 7.5 Conclusie 194
Literatuur 194
- 8 Seks en commercie 197**
Inleiding 197
- 8.1 Pornografie 197
- 8.2 Prostitutie 201
- 8.3 Farmaceutische seksdrugs 209
Literatuur 212
- MODULE 3 PREVENTIE VAN SEKSUELE RISICO'S 215**
- 9 Voorlichting en preventie 217**
Inleiding 217
- 9.1 Seksuele gezondheid, seksuele rechten en seksuele voorlichting 217
- 9.2 Gezondheidsvoorlichting en -bevordering: definities en concepten 218
- 9.3 Planmatige voorlichting 219
- 9.4 Intervention Mapping: een protocol voor de ontwikkeling van voorlichting 220
- 9.5 Seksuele voorlichting: thema's en verspreiding 224
- 9.6 Effectiviteit van seksuele voorlichting 226
- 9.7 Beschouwing en toekomst 230
Literatuur 231
- 10 De preventie van ongewenste zwangerschap: randvoorwaarden voor effectief anticonceptiegebruik 233**
Inleiding 233
- 10.1 Ongewenste zwangerschap en abortus: de Nederlandse, de Belgische en de internationale situatie 234
- 10.2 Randvoorwaarden voor effectief anticonceptiegedrag 235
- 10.3 Risicopopulaties in Nederland 238
- 10.4 De verschillende anticonceptiemethoden 239
- 10.5 Effecten van de verschillende anticonceptiemethoden op seksualiteit 244
- 10.6 Als anticonceptie faalt: postcoïtale methoden en abortus 246
- 10.7 Preventiecampagnes in Nederland 247
Literatuur 248
- 11 Preventie van seksueel overdraagbare aandoeningen en hiv 251**
Inleiding 251
- 11.1 Specifieke aandoeningen en epidemiologische trends 251
- 11.2 Strategieën en methodieken voor soa- en hiv-preventie 254
- 11.3 Soa- en hiv-preventieprogramma's in Nederland en Vlaanderen 256
- 11.4 Onderzoek naar de effectiviteit van soa- en hiv-preventie 260
- 11.5 Beschouwing en uitdagingen voor de toekomst 263
Literatuur 264
- 12 Primaire preventie van seksueel geweld 267**
Inleiding 267
- 12.1 Aard en omvang van seksueel geweld 268
- 12.2 Ontwikkelingen in beleid 274
- 12.3 Ontwikkeling van evidence based preventieprogramma's 277
- 12.4 Programma's gericht op kinderen en jongeren 285
- 12.5 Preventieprogramma's voor volwassenen 289
- 12.6 Besluit 291
Literatuur 294

MODULE 4 HULPVERLENING BIJ SEKSUELE DISFUNCTIES 297

- 13 De seksuologische hulpverleningsrelatie 299**
 - Inleiding 299
- 13.1 Uitgangspunten voor de (seksuologische) hulpverleningsrelatie 299
- 13.2 Op zoek naar de waarheid 302
- 13.3 Een open en eerlijk contact 306
- 13.4 De betrouwbare hulpverlener 309
- 13.5 Het therapeutisch proces 311
- 13.6 Besluit 314
Literatuur 315
- 14 Diagnostiek en interventies 317**
 - Inleiding 317
- 14.1 Classificatie van seksuele problemen 317
- 14.2 Diagnostiek 320
- 14.3 Indicatiestelling 328
- 14.4 Behandeling 330
Literatuur 335
- 15 Seksuele disfuncties bij vrouwen 339**
 - Inleiding 339
- 15.1 Enige feiten en cijfers 340
- 15.2 Stoornissen in het seksueel verlangen 343
- 15.3 Seksuele aversie 348
- 15.4 Opwindingsstoornissen 350
- 15.5 Problemen met het orgasme 353
- 15.6 Dyspareunie 355
- 15.7 Vaginisme 359
- 15.8 Besluit 361
Literatuur 362
- 16 Seksuele disfuncties bij mannen 365**
 - Inleiding 365
- 16.1 Diagnostiek: algemene beschrijving, indicatiestelling, protocol 366
- 16.2 Verminderd seksueel verlangen 368
- 16.3 Opwindingsstoornis 372
- 16.4 Orgasmestoornis 380
- 16.5 Pijn bij seks 385
- 16.6 Diagnostiek en interventies bij seksuele disfuncties bij mannen: een balans 387
Literatuur 388

MODULE 5 SPECIFIEKE GROEPEN 391

- 17 Genderproblemen 395**
 - Inleiding 395
- 17.1 Classificaties 395
- 17.2 Historische en crossculturele aspecten 397
- 17.3 Prevalentie en sekseratio 397
- 17.4 De 'normale' of 'typische' geslachtsdifferentiatie en genderontwikkeling 398
- 17.5 Atypische genderontwikkeling 401
- 17.6 Diagnose 404
- 17.7 Behandeling 408
- 17.8 Resultaten van de geslachtsaanpassende behandeling 415
- 17.9 Besluit 416
Literatuur 417
- 18 Seksueel geweld: gevolgen en behandeling 419**
 - Inleiding 419
- 18.1 Seksueel misbruik in de jeugd 419
- 18.2 Seksueel geweld op volwassen leeftijd 427
- 18.3 Gangbare hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld: een evaluatie 432
- 18.4 Besluit 433
Literatuur 433
- 19 Plegers van seksueel geweld 437**
 - Inleiding 437
- 19.1 Prevalentie van strafbaar seksueel gedrag 437
- 19.2 Theoretische verklaringen voor seksuele delinquentie 439
- 19.3 Risicotaxatie en diagnostiek 447
- 19.4 De behandeling 455
- 19.5 Discussie 459
Literatuur 460
- 20 Parafilieën en aanverwante stoornissen 465**
 - Inleiding 465
- 20.1 Parafilieën 467
- 20.2 Theoretische visies op parafilieën 471
- 20.3 Hulpverlening aan mensen met parafilieën 475
- 20.4 Diagnostiek en behandeling 476
- 20.5 Aanverwante stoornissen 480
- 20.6 Terugblik en vooruitzicht 483

Literatuur 484

MODULE 6 BIJZONDERE AANDACHTSVELDEN 487

21 Ziekte, handicap en medische interventies 489

Inleiding 489

- 21.1 Diagnostiek 490
- 21.2 Therapie 493
- 21.3 Wat verandert er per ziektebeeld? 496
- 21.4 Conclusies en uitdagingen 512
- Literatuur 513

22 Seksuologie en psychiatrie 515

Inleiding 515

- 22.1 Seksueel functioneren bij psychiatrische ziektebeelden 515
- 22.2 Verstoorde seksuele impulsbeheersing 521
- 22.3 Psychofarmaca en seksualiteit 522
- 22.4 Seksualiteit in psychiatrische/ psychotherapeutische dagbehandeling of klinieksetting 529
- 22.5 Conclusies en uitdagingen 531
- Literatuur 532

23 Seksualiteit en verstandelijke beperking 535

Inleiding 535

- 23.1 Verwachtingen met betrekking tot de seksualiteit 537
- 23.2 Seksuele behoeften 538
- 23.3 Seksuele opvoeding 538
- 23.4 Aspecten van anticonceptie 538
- 23.5 De ouderschapswens 541
- 23.6 Menstratiehygiëne 542
- 23.7 Preventie van seksueel overdraagbare aandoeningen 543
- 23.8 Preventie van seksueel misbruik 544

23.9 Aspecten van homoseksualiteit 545

- 23.10 Parafilie en opdringerig seksueel gedrag 546
- 23.11 Emotionele moeilijkheden door de puberteit 547
- 23.12 Omgaan met seksualiteit; een geïntegreerde aanpak 547
- 23.13 Toekomstperspectieven 550
- Literatuur 550

24 Seksualiteit, fertiliteit en infertiliteit 553

Inleiding 553

- 24.1 Seksueel functioneren en conceptie 553
- 24.2 Infertiliteit en infertiliteitsbehandelingen in relatie tot seksualiteit 555
- 24.3 Zwangerschap en seksueel functioneren 561
- 24.4 Uitdagingen 564
- Literatuur 564

25 Drugs, genotmiddelen en seksualiteit 567

Inleiding 567

- 25.1 Drugs, verslaving en seks 567
- 25.2 'Date rape' 568
- 25.3 Alcohol 568
- 25.4 Amfetaminen 570
- 25.5 Amylnitriet 570
- 25.6 Benzodiazepinen 571
- 25.7 Cannabis 571
- 25.8 Cocaïne 571
- 25.9 GHB 571
- 25.10 Opiaten en methadon 572
- 25.11 MDMA - xtc 572
- Literatuur 572

Appendix: afkortingen 575

Register 581